

نگاه دیپلمات

مصاحبه جای مذاکره را نمی‌گیرد



علی ماجدی

سقفیر پیشین ایران در آلمان

این اقدامات دیپلماتیک ایران و آلمان که سابقه زیادی در روابط مثبت دارند و روابط خوبی به‌ویژه در دوره برجام داشتند، می‌تواند شروع خوبی باشد. اگر این مصاحبه در آلمان مطرح شود و خواننده شود باید منتظر بود که عکس العمل آلمان‌ها چه خواهد بود. آیا سفیرشان به ایران بر خواهد گشت یا خیر؟ باید به دنبال این باشیم که به هر نحوی که می‌شود تنش را کاهش دهیم. بر خورد آلمان هم در خصوص موضوع آقای شارمهد، همانطور که آقای عراقچی به خوبی مطرح کردند، به‌خصوص در وضعیتی که دنیا شاهد مسائل غزه است، خوب نبود. آقای عراقچی خیلی مستدل این مسئله را در مصاحبه تشریح کرد. اما باید توجه داشت روابط دو کشور از طریق رسانه خیلی به نتیجه نخواهد رسید. ما باید به نحوی سعی کنیم که گفت‌وگو را با ارکان ذی‌ربط آغاز کنیم. آقای عراقچی هم اشاره کردند که با وزیر خارجه آلمان ملاقاتی داشته و آمادگی برای گسترش روابط اعلام شد اما بعد آلمان در خصوص آقای شارمهد چنین موضعی اتخاذ کرد.

اگر آقای شارمهد اعدام می‌شد به نظر اصلاً زمان مناسبی برای اجرای حکم نبود اما حالا که معلوم شده ایشان خودش فوت کرده است، موضوع متفاوت است. به هر حال ما باید کنسول دوم (Track Two Diplomacy) ایجاد کنیم و از این طریق مذاکره کنیم. در هر حال آلمان مانند آمریکا نیست و با این کشور می‌شود مذاکره کرد. در حال حاضر وضعیت آلمان نیز تغییر کرده و سال آینده باید انتخابات برگزار کنند. بنابراین خود آلمان‌ها هم بدون مشکل نیستند. باید کانال‌های مذاکره‌ای را باز کنیم و مجدداً موضوع اصولی خودمان را در مذاکرات دوجانبه مطرح کرده و درباره تمام مسائلی که مطرح شده به صورت جزئی گفت‌وگو کنیم. در این صورت روابط آسیب‌پذیر ایران و آلمان را می‌توان ترمیم کرد. آلمان یکی از بهترین شرکای ایران در زمینه اقتصادی و در برجام بوده است. عواقب تیرگی روابط با آلمان آسیب‌زننده خواهد بود. باید سبب‌رشدت‌ها و با انتظاراتی بیش از اندازه طرفین از هم را تقلیل داد. بیان آقای عراقچی در مصاحبه بیان خوبی بوده است و امیدوارم این مصاحبه آغازی باشد تا این روابط به مسیر اصلی خودش بازگردد.

سوال این است که آیا اشیپگل در خواست مصاحبه کرده است یا ایران؟ اگر احیاناً توافقی صورت گرفته باشد که یک مصاحبه‌ای انجام شود و یا اینکه اشیپگل این درخواست را مطرح کرده باشد، این مصاحبه می‌تواند علامت مثبت و خوبی باشد به این معنا که آلمان‌ها خواسته‌اند مسئله روابط دوجانبه و آقای شارمهد را در عرصه عمومی مطرح کنند. به‌خصوص اینکه مجله اشیپگل رسانه بسیار سطح بالایی است و صحبت کردن با اشیپگل وزن خوبی دارد. اگر هم ترتیبیاتی بوده و توافقی حاصل شده تا این مسئله به عرصه رسانه‌ها کشیده شود تا مواضع ما روشن شود، به خوبی مورد اول نیست اما به هر حال باز هم می‌تواند علامت مثبتی باشد. اینها نکات مهمی است؛ بنابراین باید دید از چه طرف و به چه شکلی این مصاحبه شکل گرفته است. محتوای مصاحبه، محتوای خوبی است و بیشتر اعلام مواضع ما است و این مواضع نیز به خوبی و خیلی درست مطرح شده‌اند. دامنه موضوعات مورد بحث در مصاحبه نیز محدود به مسئله آقای شارمهد نبوده و دامنه آن گسترده‌تر بوده است. حتی پای روابط ایران و روسیه و ایران و عربستان نیز مطرح شده است. اینها نشان می‌دهد که فرصت خوبی است که در یک رسانه‌وزین ایران بتواند مواضع خودش را از زبان وزیر خارجه مطرح کند.

ولی شاید این کار کافی نباشد. در هر حال گام‌های اولیه‌ای که برداشته شد، چه از سوی قوه قضائیه که البته بعدها به نحو دیگری مطرح شد و آن موضع اولیه‌ای که توسط آقای عراقچی اتخاذ شد، خیلی دیپلماتیک نبود اما این مصاحبه خیلی مصاحبه خوب و وزینی بود و این نوع مصاحبه‌ها می‌تواند کمک کند؛ به‌ویژه اینکه ما نتوانستیم با صراحت مواضع خودمان را اعلام کنیم. جایی که باید گله می‌کردیم، گله کردیم و جایی که باید اعلام آمادگی برای گفت‌وگویی کردیم، اعلام آمادگی کردیم.

نگاه تحلیلی

دیپلماسی عمومی می‌تواند نقشه شروع باشد



مرتضی مکی

تحلیلگر مسائل اروپا

وارد است. البته همین ابتکار عمل‌هایی که در همین سطح کوچک و به صورت خودجوش از سوی برخی سیاستمداران مثل آقایان عراقچی و ظریف انجام می‌شود را باید غنیمت شمرد. اینها ظرفیت‌هایی است که در نبود یک سیاست‌خارجی کلان در عرصه دیپلماسی عمومی می‌تواند نقطه شروع خوبی باشد. با توجه به روی کار آمدن آقای ترامپ باید تلاش شود که از طریق دیپلماسی عمومی زمینه‌آغازین برای گفت‌وگو و مذاکره و مقابله با هر تهدیدی که از سوی آمریکا و اروپا وجود دارد، ایجاد شود.

در خصوص وضعیتی که آلمان این روزها با آن مواجه است و احتمال برگزاری انتخابات زودهنگام در این کشور، ابتدا باید به نوع واکنش و رفتار جمهوری اسلامی ایران پرداخت. یعنی ما باید ابتدا در داخل به یک اجماع برسیم که چگونه می‌خواهیم در روند روابطمان با اروپا تنش‌زدایی کنیم. تا زمانی که به یک اجماع در داخل نرسیم قطعاً جابه‌جایی قدرت در اروپا به‌خصوص در کشوری مثل آلمان که نقش تأثیرگذاری در روند تصمیم‌سازی اتحادیه اروپا دارد، نمی‌تواند کمک جدی در مسیر ترمیم روابط ایران با اروپا داشته باشد. اگر در داخل به یک جمع‌بندی برسیم مبنی بر اینکه در شرایطی ترامپ در آمریکا به قدرت رسیده و در دوره اول ریاست‌جمهوری او سیاست مستقل اروپا در قبال برجام بود که باعث ماندگاری برجام شد، آن وقت شاید بتوان گامی به جلو برداشت. حتی ترامپ سعی کرد از مکانیسم ماشه برای از بین بردن برجام استفاده کند اما اروپا این اجازه را به او نداد. در شرایط امروز که ما دیگر آن فرصت‌های چهار سال اول ریاست‌جمهوری ترامپ را نداریم و روابط پرتنش‌تری با اروپا داریم، قطعاً باید با سرعت بیشتری پیش از انتخابات زودهنگام آلمان شروع به ترمیم روابطمان با اروپا کنیم. به هر حال جریان راست افراطی در اروپا و به‌خصوص در آلمان میانه خوبی با ایران ندارند و ما باید گفت‌وگوهای جدی با احزاب حاکم و احزاب مخالف در این فرصت انجام دهیم. حتی من معتقدم باید با احزاب راست افراطی هم وارد گفت‌وگو شویم و می‌شود در این گفت‌وگوها تضمین روابط با اروپا را احراز کنیم. چراکه احزاب راست افراطی اروپا کمتر به موضوعات حقوق بشری می‌پردازند و اولویت‌های آنها مسائل دیگری است و ایران می‌تواند با توجه به این اولویت‌های آنها، بحث‌های بهتری را برای ترمیم روابط با اروپا دنبال کند.

یکی از ابزارهایی که ما می‌توانیم با استفاده از آن در روند تنش‌زدایی با اروپا حرکت کنیم، دیپلماسی عمومی است. دیپلماسی عمومی کمک می‌کند که چهره ایران هرسانه‌ای که در سطح افکار عمومی اروپا شکل گرفته، از میان برود. مصاحبه آقای عراقچی با نشریه اشیپگل در همین چارچوب انجام شد. آقای عراقچی تلاش کرد در چارچوب متغیرهایی که اروپایی‌ها بر آن تأکید دارند، با مردم آلمان سخن بگوید. شارمهد تروریست بوده و اسناد متقن و قطعی هم برای اثبات اقدامات تروریستی شارمهد وجود داشته است و حتی در خصوص چگونگی مرگ او نیز که رسانه‌ها اعلام کردند ایران مسئول آن است، آقای عراقچی اعلام آمادگی کرد که جسد او در اختیار خانواده و دولت آلمان قرار بگیرد و خود آنها آزمایش‌های لازم را انجام دهند تا ببینند که ایشان به مرگ طبیعی از دنیا رفته است. اینگونه اقدامات خیلی می‌تواند در روند تنش‌زدایی با اروپا مفید باشد. رسانه‌های اروپا در روند تصمیم‌سازی دولتمردان آلمان تأثیرگذار هستند و تداوم این اقدامات و گسترده‌گی این شکل از تنش‌زدایی در سطح رسانه‌ها می‌تواند در کنترل شرایط پرتنش امروز و التهایی که در روابط ایران با غرب وجود دارد، کمک‌کننده باشد. متأسفانه یکی از ضعف‌هایی که در سیاست خارجی با آن مواجه هستیم عدم استفاده از یک برنامه منسجم در دیپلماسی عمومی است. متأسفانه به دلیل شکاف سیاسی که در داخل نظام در چگونگی مواجهه با تهدیدات خارجی وجود دارد، اتخاذ یک تصمیم کلان برای دولتمردان دشوار شده است و همین مسئله باعث شده که ما نسبت به وقایعی که علیه ایران در غرب شکل می‌گیرد، صرفاً واکنشی اقدام کنیم. قطعاً اگر ما در مورد وقایعی مانند اوکراین در دو سال گذشته از طریق دیپلماسی عمومی و گفت‌وگو چه با رسانه‌های اوکراین و چه با رسانه‌های اروپایی اقدام می‌کردیم و تشریح می‌کردیم که ما در اوکراین بی‌طرف هستیم و موضع ما در قبال اوکراین هیچ کمکی به روسیه نکرده و در روند جنگ اوکراین تأثیری نداشتیم، خیلی می‌توانست در تنش‌زدایی ایران با غرب مفید باشد. این ایراد و وضعی است که به سیاست خارجی ایران



مرگ ۵۰ هزار نفر در غزه به اندازه مرگ همین یک نفر شاهد هیچ اقدامی در آلمان نبوده‌ایم. شما اینقدر که برای شارمهد سروردا کردید برای آن ۵۰ هزار نفری که در غزه قربانی شدند، شلوغ نکرديد.

عراقچی در این مصاحبه هرگونه شکنجه جمشید شارمهد را تکذیب و تأکید کرد که او اعدام نشده است. عراقچی گفت: «قبول دارم که اطلاعاتی که دادستانی تهران در این خصوص منتشر کرده، ابهام دارد.» زمانی که اطلاعات دادستانی تهران منتشر شد اینگونه برداشت شد که جمشید شارمهد اعدام شده است، اما چند روز بعد سخنگوی قوه قضائیه اعلام کرد که شارمهد پیش از اعدام جان باخته است. وی ضمن تکذیب اینکه شارمهد بدون وکیل محاکمه شده است، تأکید کرد که خانواده شارمهد می‌توانند هر جا که بخواهند جسد او را دفن کنند و ایران آمادگی دارد تا جسد او را برای کالبدشکافی در اختیار خانواده‌اش قرار دهد. عراقچی گفت: «از وقوع این اتفاقات در روابط ایران و آلمان متأسفم. ای کاش می‌شد از این رویدادها جلوگیری کرد اما این نیازمند آن بود که دولت آلمان هم از یک تروریست حمایت نکند.»

جنگ خاورمیانه

در بخش دیگری از این گفت‌وگو، عباس عراقچی اظهارات مهمی را در مورد جنگ جاری در منطقه بیان می‌کند. پیش از هر چیز عراقچی تأکید کرد که ایران در جریان حمله ۷ اکتبر حماس نبود و گفت: «۷ اکتبر تصمیم حماس بود و ما با هم مشورت نکرد، اما اینکه این تصمیم درست بود یا غلط، تاریخ قضاوت خواهد کرد.» عراقچی در این گفت‌وگو تأکید کرد: «مردم فلسطین نباید به خاطر آنچه آلمانی‌ها در قبال یهودی‌ها انجام دادند، مجازات شوند.»

عراقچی تأکید کرد: «امکان ورود کل منطقه به یک جنگ فراگیر وجود دارد، اما این چیزی نیست که ما بخواهیم، این چیزی است که اسرائیل می‌خواهد. در یک سال گذشته که اسرائیل جنایات خود را در غزه ادامه می‌داد، بارها سعی کرد ایران را وارد یک جنگ گسترده کند ولی این ما بودیم که با هوشمندی و درایت از وقوع جنگ گسترده جلوگیری کردیم. اما من با شما موافقم که بعضی مواقع اوضاع از کنترل خارج می‌شود. اگر اسرائیل به این آتش‌بازی ادامه دهد حتماً جواب مناسب خواهد گرفت.»

عراقچی در این گفت‌وگو همچنین به بهبود روابط ایران و عربستان اشاره می‌کند و تأکید می‌کند که هر چند فرازوفرودهای زیادی در روابط ایران و عربستان وجود داشت، اما دو کشور مسیر آشتی را انتخاب کرده‌اند. وی گفت: «ما نمی‌گوییم که ایران و عربستان و دیگر کشورهای منطقه خلیج فارس همواره روابط خوبی داشته‌اند، روابط ما فرازوتشیب‌هایی داشته است اما فکر می‌کنم ما الان در یک دوره جدید هستیم و نیازی نداریم به روش‌های تخاصم‌آمیز بازگردیم.»

دیپلمات‌ها



سفر مدیرکل آژانس به تهران

مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی همزمان با اعلام اینکه چهارشنبه به تهران سفر خواهد کرد، گفت‌وگوهای خود در جریان این سفر را بسیار مهم توصیف کرد. به گزارش ایسنا، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که رافائل گروسی، مدیرکل دیده‌بان هسته‌ای سازمان ملل روز چهارشنبه به منظور دیدار با مقامات ارشد جمهوری اسلامی ایران به تهران سفر خواهد کرد و درباره تمام جنبه‌های مربوط به بیانیه مشترک توافق‌شده با ایران در مارس ۲۰۲۳ بحث‌های فنی خواهد داشت. در ادامه این اطلاعیه آمده است: «دیدارهای او در تهران، مبتنی بر گفت‌وگوهای مدیرکل با سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران در حاشیه مجمع عمومی سازمان ملل در ماه سپتامبر خواهد بود.» رافائل گروسی نیز در این باره گفت: «ضروری است که ما در اجرای بیانیه مشترک توافق‌شده با ایران در مارس ۲۰۲۳ پیشرفت اساسی داشته باشیم. سفر من به تهران در این زمینه بسیار مهم خواهد بود.»



دیدار رؤسای ستاد کل نیروهای مسلح ایران و عربستان

ارتشبد فیاض بن حامد الرویلی، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح عربستان سعودی با محمد باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح کشورمان دیدار کرد. به گزارش روابط عمومی ستادکل نیروهای مسلح، ارتشبد فیاض بن حامد الرویلی رئیس ستاد کل نیروهای مسلح با حضور در محل ستادکل نیروهای مسلح با سرلشکر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح دیدار و گفت‌وگو کرد. توسعه دیپلماسی دفاعی، گسترش همکاری‌های دوجانبه از جمله محورهای اصلی این دیدار محسوب می‌شود. رئیس ستاد کل نیروهای مسلح عربستان ظاهر دیروز در صدر هیئت بلندپایه‌ای از مقامات نظامی این کشور وارد تهران شد.



دیدارهای مشاور امنیت ملی عراق در تهران

قاسم الاعرجی، مشاور امنیت ملی عراق در سفر به تهران عصر یکشنبه با سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران و علی‌اکبر احمدیان، دبیر شورای عالی امنیت ملی دیدار و گفت‌وگو کرد. قاسم الاعرجی، مشاور امنیت ملی عراق روز شنبه میزبان سر‌تیپ دوم «مجدد قلی‌پور» وابسته نظامی ایران در بغداد بود. در این دیدار راه‌های تقویت امنیت و ثبات دو کشور و اجرای یادداشت‌های تفاهم برای کنترل مرزها و همچنین تداوم همکاری عراق و ایران در مبارزه با تروریسم و قاچاق مواد بررسی قرار گرفت. براساس اخبار منتشرشده از سوی رسانه‌ها مشاور امنیت ملی عراق در این دیدار بار دیگر تأکید کرد که این کشور اجازه استفاده از حریم خود برای حمله به ایران یا هر کشور دیگر در منطقه را نمی‌دهد. الاعرجی اردیبهشت سال جاری در حاشیه نشست امنیتی سنت‌پترزبورگ با علی‌اکبر احمدیان، دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد. پس از آن هم در ۲۴ خردادماه سال جاری علی باقری، سرپرست وزارت امور خارجه ایران که به بغداد سفر کرده بود با قاسم الاعرجی مشاور امنیت ملی عراق دیدار و گفت‌وگو کرد.